

Vragenlijst PLANET

Thema's: CO₂ & Energie, Natuur & Milieu en Water & Ruimte

In deze vragenlijst ligt het accent op de ecologische dimensie (Planet) van duurzame ontwikkeling. Om een compleet beeld te krijgen van het duurzaamheidsbeleid binnen het waterschap, is het belangrijk om ook de vragenlijsten Process, People en Profit in te vullen.

Planet: Ecologische dimensie van duurzame ontwikkeling

Verwante begrippen: ecologisch kapitaal, natuurlijke hulpbronnen, ecosysteemdiensten, natuurbescherming, ecologische of mondiale voetafdruk.

De 'P' van Planet staat ook voor 'Preserve' (behoud) of 'Perspectief'. Het gaat bij 'Planet' vooral om duurzaamheid in de tijd. Centraal staat hier het behoud, de bescherming en het beheer van de natuurlijke hulpbronnen. De overheid heeft als belangrijke taak het beheer, bescherming en zo nodig versterking van het ecologisch kapitaal (de producten en diensten die de natuur ons schenkt).

Waterschappen richten zich hierin specifiek op het zorgdragen voor een duurzaam waterbeheer. De inrichting en onderhoud van het watersysteem is een van de belangrijkste kerntaken van de waterschappen. Daarbij horen duidelijk verplichtingen ten aanzien van het terugdringen van CO₂-uitstoot en de bescherming van kwetsbare plant- en diersoorten en ecosystemen. Duurzaam waterbeheer, gericht op onder andere aanpassingen aan klimaatverandering, vraagt eveneens om belangrijke investeringen.

Denk mondiaal, handel lokaal

Klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit zijn belangrijke mondiale vraagstukken die de laatste jaren hoog op de politieke agenda's zijn komen te staan. Waterschappen spelen een belangrijke rol om de Nederlandse ambities waar te maken. Hieronder een overzicht van belangrijke internationale afspraken en gerelateerde Nederlandse beleidskaders.

<i>Relevante internationale afspraken, die ook Nederland in dit kader heeft ondertekend</i>	<i>Relevante Nederlandse beleidskaders die hieraan gerelateerd zijn</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agenda 21 (1992, 2002) ▪ Klimaatverdrag UNFCCC, 1992, het Kyoto-protocol, 1997 ▪ Biodiversiteitsverdrag, CBD, 1992 ▪ Verwoestijningverdrag, UNCCD, 1996 ▪ Millenniumdoel 7: afspraken m.b.t. een duurzaam leefmilieu ▪ Natura 2000 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klimaatakkoord Waterschappen en Rijk 2010 - 2020 ▪ Beleidsprogramma Biodiversiteit 2008-2011 ▪ Kaderrichtlijn Water ▪ Waterwet ▪ Nationaal Bestuursakkoord Water(keten) ▪ Nationaal Waterplan ▪ Nationale Adaptatiestrategie 'Maak Ruimte voor Klimaat' ▪ Milieu: Wet Milieubeheer, NMP 4 ▪ Wet Ruimtelijke Ordening, Wabo (Wet algemene Bepalingen omgevingsrecht)

Ecologische ambitie: "In het kader van duurzaamheid streven we naar een zo'n klein mogelijke footprint en zoveel mogelijk gesloten kringlopen."

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijklanden
MVO-beleidsplan (2010)

Opbouw van de vragenlijst Planet

De vragenlijst bestaat uit drie thema's: 1) Klimaat & Energie 2) Natuur & Milieu en 3) Water & Ruimte

Vragen: Reductie CO₂-uitstoot & Energieverbruik (Mitigatie, voorbeeldrol)

De landelijke klimaatdoelstellingen zijn:

- a) een reductie van de uitstoot van broeikasgassen (uitgedrukt in CO₂-equivalenten) van 20% in 2020 ten opzichte van 1990
- b) een energiebesparing van 2% per jaar
- c) een aandeel van hernieuwbare energiebronnen van 20% in 2020

Waterschappen spelen een belangrijke rol in het realiseren van deze doelstellingen zoals in het Klimaatakkoord met het Rijk 2010-2020 benadrukt wordt.

Het totale energieverbruik van de waterschapsector wordt geschat op 8,5 – 9 miljoen GJ. Dit komt grofweg overeen met het verbruik van een stad van zo'n 240.000 inwoners. Zo'n 85 % van het energieverbruik komt voor rekening van de afvalwaterzuivering (RWZI's). Ref: Waterspiegel 2010

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Max Score
	KLIMAATBELEID			
1.	Uw waterschap heeft op basis van het klimaatakkoord Unie - Rijk een klimaatbeleidsplan uitgewerkt met heldere en meetbare doelstellingen voor 2020 .	Op 12 april 2010 tekenden diverse ministeries en de vertegenwoordigers van de 26 waterschappen een klimaat- en energieakkoord voor de periode 2010-2020.	Nee/Ja	3
	a. De klimaatdoelstellingen van uw eigen waterschap met betrekking tot de reductie van CO₂-uitstoot zijn ambitieuzer dan die van het Rijk.	a. Klimaatdoelstelling van de Nederlandse overheid is een CO ₂ reductie van 20% in 2020.	Nee/Ja	4
	b. Uw waterschap heeft naast het energieverhaal ook aandacht voor het terugdringen van niet CO₂-broeikasgassen .	b. Niet CO₂ broeikasgassen zijn: lachgas, methaan, gefluoreerde broeikasgassen. Deze worden vaak wel uitgedrukt in CO₂-equivalenten .	Nee/Ja	3
	c. Uw waterschap slaagt er in om binnen zijn grenzen minstens 2% energie-efficiencyverbetering gemiddeld per jaar te bewerkstelligen en kan dit staven aan de hand van een jaarlijkse monitoring.	c. Belangrijkste energieverbruikers van waterschappen zijn: afvalwaterzuivering (RWZI's, gem. 85%!), waterbeheer (maling), mobiliteit en kantoren.	Nee/Ja	3
	d. Uw waterschap heeft doelen gesteld om in 2020 een aandeel duurzame energie te realiseren van 40% van de energiebehoefte door eigen opwekking .	d. Zie eveneens vragenlijst Profit – thema innovatie	Nee/Ja	4
	e. Uw waterschap beschikt over voldoende capaciteit en middelen om het klimaatbeleid met hoge prioriteit uit te voeren in lijn met de afspraken met het Rijk.	e. Hoge prioriteit wil zeggen dat het budget gewaarborgd is en niet door bijvoorbeeld bezuinigingen op een lager pitje kan komen te staan.	0 0 0 0	3

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Max Score
2.	<p>KLIMAATVOETPRINT</p> <p>Uw waterschap heeft een plan van aanpak ontwikkeld of in ontwikkeling om binnen een aangegeven termijn een klimaatneutrale organisatie te zijn.</p> <p>a. Uw waterschap heeft zijn eigen klimaatvoetprint in kaart gebracht en actualiseert deze met enige regelmaat om de resultaten van het klimaatbeleid te monitoren.</p> <p>b. Uw waterschap maakt gebruik van 100% groene stroom.</p> <p>c. Uw waterschap compenseert de CO₂-uitstoot van reizen in diensttijd.</p> <p>d. Uw waterschap heeft in kaart gebracht welke bijdrage zij kan leveren aan het realiseren van energieneutrale nieuwbouw in 2020 en de realisatie van de doelstellingen m.b.t. tot energiebesparing in de bestaande bouw</p> <p>e. Uw waterschap publiceert jaarlijks zijn CO₂-uitstoot en brengt daarmee het effect van diverse klimaatprojecten helder voor de buitenwereld in beeld.</p>	<p>Klimaatneutraal, of beter CO₂-neutraal, betekent dat de netto CO₂-uitstoot gelijk is aan 0. Energiebesparing, duurzame energie en compensatie zijn middelen om dit doel te bereiken. (Bron: Agentschap NL)</p> <p>a. Voor het in kaart brengen van CO₂-uitstoot is een groeiende markt van gespecialiseerde adviesbureaus die hierin ondersteuning bieden (bijvoorbeeld Global Action Plan, DHV etc.). In Unieverband worden afspraken gemaakt over het uniform meten van CO₂-equivalenten.</p> <p>b. Groene stroom is duurzaam opgewekte elektriciteit. Voor meer info zie: www.agentschapnl.nl. Wordt er ook groen gas gebruikt, geef dat weer bij 'extra'.</p> <p>c. Voor achtergronden en mogelijkheden CO₂-compensatie www.hier.nu of www.milieucentraal.nl</p> <p>d. Duurzaam bouwen en verbouwen is een terrein dat enorme ontwikkelingen doormaakt. Zie www.duurzaamgebouwd.nl voor het laatste nieuws.</p> <p>e. De klimaatvoetprint kan hiervoor als basis dienen.</p>	<p>Nee/Ja</p> <p>0 0 0 0</p> <p>Nee/Ja</p> <p>Nee/Ja</p> <p>0 0 0 0</p> <p>Nee/Ja</p>	<p>4</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>4</p>
3.	<p>MOBILITEIT</p> <p>Uw waterschap heeft een actueel en ambitieus beleidsplan op het gebied van duurzame mobiliteit.</p> <p>a. Uw waterschap voert actief beleid om het aantal autokilometers in het werkverkeer terug te dringen.</p> <p>b. Bij aanschaf van bedrijfsauto's is duurzaamheid voor uw waterschap een belangrijk criterium.</p> <p>c. Uw waterschap stimuleert de medewerkers die veel onderweg zijn de cursus 'het nieuwe rijden' te volgen.</p> <p>d. Uw waterschap heeft concrete maatregelen getroffen om in het woonwerkverkeer van eigen medewerkers het gebruik van fiets, OV, carpools en dergelijke te stimuleren.</p> <p>e. Uw waterschap heeft faciliteiten voor tele- en/of videoconferencing en stimuleert het gebruik hiervan.</p>	<p>Duurzame mobiliteit komt steeds meer in beeld. Dit is o.a. te zien aan het groeiend aantal website over dit onderwerp zoals bijv.: www.duurzaamopweg.nl en www.centrumduurzamemobiliteit.nl</p> <p>a. Denk aan stimuleringsmaatregelen als mobiliteitskaart, beschikbaarheid poolauto's, hoge fietsvergoeding, e.d.</p> <p>b. Het energielabel geeft aan hoe zuinig een auto is ten opzichte van andere auto's die ongeveer even groot zijn. Meer info: www.energielabel.nl. Andere opties zijn elektrisch vervoer of het gebruik van biogas.</p> <p>c. Het nieuwe rijden kan zo'n 10% brandstofbeperking opleveren. (ref. www.milieucentraal.nl)</p> <p>d. Voor het stimuleren van fietsgebruik zijn er vele mogelijkheden zoals deelname aan het nationale fietsenplan of de campagne Fietsen Scoort (www.fietsenscoort.nl). Stimuleren van 'het nieuwe werken' is een ander voorbeeld.</p> <p>e. Teleconferencing: met meerdere mensen telefonisch vergaderen. Videoconferencing: virtueel vergaderen, vergaderen online waarbij deelnemers elkaar kunnen zien.</p>	<p>Nee/Ja</p> <p>Nee/Ja</p> <p>Nee/Ja</p> <p>Nee/Ja</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p>	<p>4</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p>

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Max Score
4.	<p>SYNERGIE</p> <p>Uw waterschap draagt bij aan een actieve en gestructureerde samenwerking tussen verschillende stakeholders op het gebied van klimaat- en energiebeleid voor zover gerelateerd aan duurzaam waterbeheer.</p> <p>a) Uw waterschap heeft samen met gemeenten en provincie(s) formele afspraken gemaakt en stelt actief zijn kennis en expertise beschikbaar om de afgesproken klimaat- en energiedoelstellingen gezamenlijk te realiseren.</p> <p>b) Uw waterschap neemt in de huidige beleidsperiode deel aan minimaal één voorlichtingsactiviteit per jaar gericht op het brede publiek om de relatie tussen klimaatverandering en het waterbeheer in Nederland onder de aandacht te brengen.</p> <p>c) Uw waterschap is <u>actief</u> lid van het Klimaatverbond. Actief wil zeggen dat uw waterschap jaarlijks aantoonbaar een bijdrage levert aan de doelstellingen van het Klimaatverbond.</p>	<p>Klimaatakkoord: “De waterschappen nodigen Rijkswaterstaat, gemeenten, bedrijfsleven en kennisinstellingen graag uit om gezamenlijk de klimaatdoelstellingen te realiseren”.</p> <p>a. Zie recent voorbeeld van Waterschappen Groot Salland en Regge en Dinkel om samen met provincie Overijssel de waterketen energieneutraal te maken. (www.uvw.nl)</p> <p>b. Bijvoorbeeld het symposium van Waterschap Hollandse Delta in 2010 over “Water in relatie tot klimaatverandering en biodiversiteit”.</p> <p>c. Vereniging Klimaatverbond Nederland is een netwerk van gemeenten, provincies en waterschappen, dat samenwerkt aan projecten, kennis uitwisselt en belangen behartigt om een effectief lokaal klimaatbeleid te verankeren, uit te voeren en zichtbaar te maken. www.klimaatverbond.nl</p>	<p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>Nee/Ja</p> <p>Nee/Ja</p>	<p>4</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p>
	SUBTOTAAL			72
	<p>EXTRA</p> <p>Natuurlijk is de vragenlijst niet uitputtend. Sommige waterschappen zullen in het CO₂-verhaal ook te maken hebben met de gevolgen van bijvoorbeeld bodemdaling en veenafbraak.</p> <p>Hieronder wordt ruimte geboden voor concrete voorbeelden, tips en commentaar.</p>			

Vragen: Natuur & Milieu (Ecologische kwaliteit watermilieus)

Zuiveren van afvalwater en zorgen voor schoon oppervlaktewater (zorg voor waterkwaliteit) behoort tot de kerntaken van het waterschap. In de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) staat ecologie centraal. Het doel is dat de waterlichamen in Europa een goede chemische en ecologische toestand krijgen, in principe in 2015 met een onderbouwde uitloop periode tot 2027.

Naast de zorg voor de (ecologische) waterkwaliteit gaan de volgende vragen over het behoud en versterken van de lokale flora en fauna (biodiversiteit) en voor zover gerelateerd aan de taakstelling van het waterschap.

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Max Score
5.	<p>WATERKWALITEIT</p> <p>Uw waterschap stuurt, conform de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), aan op de ecologische waterkwaliteit van het grond- en oppervlaktewater.</p> <p>a. Binnen uw waterschap voldoet de kwaliteit van al het oppervlaktewater aan de wettelijke normen (calamiteiten buiten beschouwing gelaten).</p> <p>b. Uw waterschap draagt zorg voor een adequate monitoring van de waterkwaliteit binnen zijn werkgebied, waarbij de kengetallen voor iedereen toegankelijk zijn.</p> <p>c. De ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater binnen uw grenzen laat duidelijk een positieve trend zien.</p>	<p>Dit houdt in dat uw waterschap, in nauwe samenwerking met Rijkswaterstaat en de provincie(s), een actief beleid voert om de chemische en ecologische kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater te waarborgen en waar nodig te verbeteren.</p> <p>a. Wettelijke normen zoals afgesproken volgens de Europese Kaderrichtlijn Water.</p> <p>b. Voor iedereen toegankelijk: zowel via website van eigen waterschap en via Unie van Waterschappen is up-to-date informatie over trends eenvoudig te vinden.</p> <p>c. Zichtbare resultaten; monitoring waterkwaliteit op website en jaarrapportages.</p>	<p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p>	<p>4</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p>
6.	<p>WATERVERVUILING</p> <p>Uw waterschap voert een actief beleid ter voorkoming van vervuiling van het grondwater, oppervlaktewater en waterbodems.</p> <p>a. Binnen uw gebied wordt het beheer van afvalwater consequent aangestuurd op basis van de trits '<i>preventie, scheiden, zuiveren</i>'.</p> <p>b. Uw waterschap spant zich in om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen bij groenbeheer en onderhoud van bermen, oevers en waterwegen tegen te gaan.</p> <p>c. De statistieken van de laatste 10 jaar tonen een positieve trend in het verminderen van vuillast die wordt veroorzaakt door huishoudens, bedrijven en instellingen.</p> <p>d. De zuiveringsprestatie van uw waterschap laat de laatste jaren een positieve trend zien.</p>	<p>Waterschappen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en zijn verantwoordelijk voor de zuivering van huishoudelijk en industrieel afvalwater.</p> <p>a. Dit is de landelijke trits die algemeen geldt voor afval.</p> <p>b. Een belangrijk argument tegen het gebruik van bestrijdingsmiddelen is dat resten ervan steeds vaker in het oppervlakte -en grondwater worden aangetroffen.</p> <p>c. Indicatie van effectief beleid gericht op preventie.</p> <p>d. Zuiveringsprestatie: de mate waarin de belangrijkste afvalstoffen uit het afvalwater worden verwijderd.</p>	<p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p>	<p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p>

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Max Score
7.	<p>BIODIVERSITEIT</p> <p>Uw waterschap onderkent een belangrijke rol in de bescherming van de biodiversiteit en heeft een actueel beleidsprogramma om het ecologische kapitaal gerelateerd aan het watersystemen te versterken.</p> <p>a. Uw waterschap heeft de beschikking over een actueel overzicht van de aan het watermilieu gerelateerde plant- en diersoorten binnen zijn grenzen en de status van Rode lijstsoorten en exoten.</p> <p>b. Uw waterschap versterkt met zijn waterbeheer de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de Natura 2000-gebieden.</p> <p>c. Uw waterschap heeft een beleid uitgestippeld voor waar mogelijk visvriendelijke gemalen aan te leggen en waar nodig vispassages.</p> <p>d. Uw waterschap zet zich actief in voor natuurlijk vriendelijk oeverbeheer.</p> <p>e. In uw waterschap is men erin geslaagd de trend van verlies aan biodiversiteit in de aquatische ecosystemen binnen zijn grenzen tot stilstand te brengen of zelfs om te buigen.</p>	<p>Biodiversiteit: de verscheidenheid van al het leven op aarde: planten, dieren en micro-organismen. Ecologisch kapitaal: de producten en diensten die de natuur ons schenkt.</p> <p>a. Dit overzicht kan prima tot stand komen in samenwerking met natuur- en milieuorganisaties. Rode lijstsoorten zijn planten en dieren die met uitsterven bedreigd worden en daarom wettelijk een beschermde status hebben gekregen. Meer info: www.iucn.nl Exoten: organismen dat zich hebben gevestigd in een land waar het oorspronkelijk niet vandaan komt, bijv. de muskusratten in Nederland.</p> <p>b. Ecologische Hoofdstructuur (EHS): een samenhangend netwerk van natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones om in (inter)nationaal opzicht belangrijke ecosystemen te behouden en waar nodig te versterken.</p> <p>De Natura 2000-gebieden maken deel uit van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die zijn aangewezen op grond van de vogelrichtlijn en habitatrichtlijn. Meer info: www.natura2000.nl</p> <p>c. Visvriendelijke gemalen: zie voor achtergrond en ideeën: www.visvriendelijkemaal.nl. Kan onderdeel zijn van een breder visstandbeheersplan.</p> <p>d. Natuurlijk vriendelijk oeverbeheer: een door de mens ingerichte oever waarbij ontwikkeling van natuur, landschap en ecologie expliciet wordt gestimuleerd. (ref. handreiking natuurlijk vriendelijke oevers, STOWA 37/2009)</p> <p>e. Geen toelichting.</p>	<p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p>	<p>4</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p>

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Max Score
	NATUUR & MILIEU EDUCATIE			
8.	Uw waterschap heeft beleid gericht op het betrekken van vrijwilligers bij het behoud en beheer van natuurlijk kapitaal binnen het watersysteem.	Geen toelichting.	0 0 0 0	3
	a. Uw waterschap biedt ondersteuning aan één of meerdere regionale netwerken van (lokale) natuur- en milieuorganisaties.	a. Ondersteuning kan bestaan uit geld, tijd, kennis en of materialen. Kijk voor de weging door de ogen van de ontvanger(s).	0 0 0 0	3
	b. Uw waterschap waardeert en maakt aantoonbaar gebruik van gevraagd en ongevraagd advies van natuur- en milieuorganisaties.	b. Geen toelichting.	0 0 0 0	3
	c. Uw waterschap draagt bij aan initiatieven en projecten op het gebied van Natuur- en Milieu Educatie (NME) .	c. Natuur en Milieu Educatie is een belangrijke verbindende schakel tussen beleidsdoelstellingen en de burger op het gebied van duurzame ontwikkeling. Bestuurlijke samenwerking, o.a. met de waterschappen, is een speerpunt in het huidige uitvoeringskader NME 2008-2011. www.rijksoverheid.nl	0 0 0 0	3
SUBTOTAAL				59
	EXTRA Natuurlijk is de vragenlijst niet uitputtend. Er zijn bijvoorbeeld waterschappen die baanbrekend werk verrichten om verzilting tegen te gaan terwijl in andere gebieden dat geheel niet relevant is. Hieronder wordt ruimte geboden voor concrete voorbeelden, tips en commentaar.			

Vragen: Water & Ruimte

Kwantitatief waterbeheer betekent:

- controleren en onderhouden van dijken (zorg voor de waterkering)
- er voor zorgen dat er niet te veel en niet te weinig water is (zorg voor waterkwaliteit)

Samen met de Rijksoverheid en de provincies zijn de waterschappen verantwoordelijk voor het waterbeheer. In toenemende mate moeten maatregelen getroffen worden om Nederland beter bestand te maken tegen de gevolgen van klimaatveranderingen (Deltaprogramma).

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Max Score
	WATERBALANS			
9.	<p>Samen met uw provincie voert uw waterschap een actief en effectief grondwaterbeleid uit dat uit gaat van de trits 'vasthouden – bergen – afvoeren' met als doel een negatieve waterbalans te voorkomen.</p> <p>a. In de waterketen wordt samengewerkt met de gemeenten om regenwaterafvoer te ontkoppelen van het rioolsysteem om rioolwateroverstorten bij hevige regenval te voorkomen.</p> <p>b. Het waterschap voert een stimuleringsbeleid, in samenwerking met gemeente en provincie, voor het verminderen van verhard oppervlak om versnelde afvoer van regenwater te voorkomen.</p> <p>c. De gevolgen van klimaatverandering op de grondwaterhuishouding is een belangrijk speerpunt bij het ontwikkelen van nieuw grondwaterbeleid ("klimaatbestendig").</p> <p>d. Uw waterschap zorgt er actief voor dat bij bouwplannen verloren gegane 'blauwe functies' gecompenseerd worden door elders waterfuncties te versterken. Jaarlijks wordt hiervan een balans opgemaakt.</p>	<p>Een negatieve waterbalans wil zeggen dat er een risico bestaat van een grotere onttrekking dan op natuurlijke wijze kan worden aangevuld. 'Bergen' betekent dat er voor voldoende ruimte gezorgd wordt om (pieken) afstromend water op te vangen. Het is een landelijke trits, geadviseerd door de Commissie Waterbeheer 21ste eeuw (WB21, 2000) en nog steeds actueel.</p> <p>a. De beperkte capaciteit van het rioolwatersysteem maakt dat in sommige gevallen bij hevige regenval vervuild rioolwater op het oppervlaktewater geloosd wordt. Minder regenwater toelaten op dit systeem voorkomt dit.</p> <p>b. Geen toelichting.</p> <p>c. Het gaat hier om oppervlaktewater dan wel ondiep grondwater.</p> <p>d. Er bestaan diverse voorbeelden van geïntegreerde gebiedsontwikkelingen waarbij de bouw als financiële drager dienstbaar is aan het versterken van natuurfuncties (rood voor groen en blauw).</p>	<p>0 0 0 0</p> <p>Nee/Ja</p> <p>Nee/Ja</p> <p>0 0 0 0</p> <p>0 0 0 0</p>	<p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p> <p>3</p>

	Vraag	Toelichting	Antwoord	Max Score
10.	<p>RUIMTELIJKE ORDENING</p> <p>Bij ruimtelijke planning op lokaal en provinciaal niveau waakt uw waterschap ervoor dat er een transparante afweging plaatsvindt van ecologische, sociale en economische aspecten voor zover deze relevant zijn voor het beheer en gebruik van water.</p> <p>a. Uw waterschap is goed in staat knelpunten m.b.t. duurzaam waterbeheer in kaart te brengen en succesvol te agenderen voor openbare besluitvorming rond ruimtelijke plannen zoals de Provinciale Structuurvisie.</p> <p>b. Uw waterschap zorgt actief voor beleidscoherentie in de ontwikkeling van lokale en provinciale ruimtelijke plannen en waterbeheersplannen.</p> <p>c. Samen met de provincie(s) en andere betrokken partijen is uw waterschap op koers om met behulp van het opstellen van GGOR voor 2015 het gehele watersysteem op orde te krijgen.</p>	<p>Ruimtelijke ordening is bij uitstek het instrument om zorg te dragen dat er duidelijk sprake is van coherent beleid en een 'facilitating environment' gecreëerd wordt voor ecologisch waterbeheer, adaptatie aan klimaatverandering, e.d.</p> <p>a. Provinciale Structuurvisie: een strategisch beleidsdocument over de ruimtelijke en functionele ontwikkelingen in de provincie.</p> <p>b. Beleidscoherentie betekent in deze dat er naast lokale en regionale belangen eveneens rekening gehouden wordt met nationale en internationale afspraken.</p> <p>c. GGOR: Gewenst Grond- Oppervlaktewater Regime.</p>	0 0 0 0	3
			0 0 0 0	3
			0 0 0 0	3
			0 0 0 0	4
11.	<p>ADAPTATIE</p> <p>Uw waterschap zorgt ervoor dat 'klimaatbestendigheid' een speerpunt is in alle ruimtelijke plannen binnen zijn grenzen (adaptatieprogramma).</p> <p>a. Uw waterschap heeft samen met de provincie en gemeenten de mogelijke gevolgen van klimaatverandering en de benodigde maatregelen voor adaptatie in kaart gebracht.</p> <p>b. 100% van uw gebied voldoet aan de normen van wat politiek is besloten als 'aanvaardbare wateroverlast' en/of heeft concreet beleid om hiervoor zorg te dragen.</p>	<p>Adaptatie, klimaatbestendig: klimaatverandering zal invloed hebben op ruimtelijke en stedenbouwkundige plannen, natuurbeheer, waterbeheer en gezondheidszorg. www.planbureauvoordeleefomgeving.nl</p> <p>a. Zie www.klimaatvooruimte.nl</p> <p>b. Voor 'aanvaardbare wateroverlast' zijn er landelijke normen vastgesteld in het Nationaal Waterplan (NWP) 2009 – 2015.</p>	0 0 0 0	3
			0 0 0 0	3
			0 0 0 0	3
	SUBTOTAAL			37
	<p>EXTRA</p> <p>Natuurlijk is de vragenlijst niet uitputtend. Er zijn bijvoorbeeld geen vragen opgenomen over peilbesluiten en duurzame ontwikkelingen vanwege de grote verschillen in peilbeheer tussen hoog- en laaggelegen stukken van Nederland.</p> <p>Hieronder wordt ruimte geboden voor concrete voorbeelden, tips en commentaar.</p>			

MAXIMUM TOTAALSCORE VRAGENLIJST PLANET: 72 + 59 + 37 = 168